Број 9 У Новом Саду, у суботу 13 јануара 1907. Година XLII.

„Застава“ излази сваки дан двапут, а недељом једанпут и данима иза недеље и свеца једаред

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пот. а на три месеца 8 круна.

Појединих јутарњих бројева стаје 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте ових ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Т. Чавића Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Појединих јутарњих бројева стаје 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ:

Манастирско питање.

Једно од најважнијих питања, које ваља сабор да реши, јесте манастирско питање. Иако је већ двапут стављено на дневни ред у сабору, ипак се још није могло приступити расправи. Зато не треба очајавати, јер се воде преговори са епископатом. Чим ти преговори буду довршени, а то неће дуго трајати, изнеће се предлог за манастирску уредбу пред сабор. Тиме ће бити остварена давна шња жеља српског народа. Али осигураће се и српској школи потребна материјална помоћ.

За уређење овог врло важног питања имамо три нацрта. Један је израдио саборски одбор, а друга два манастирски настојатељи. Нацрти манастирских настојатеља, које су они још 1905. године предали саборском одбору, стоје сваки на другом становишту. Са гледишта материјалног и један и други значе победу народне воље. Знамо, да су се манастирски настојатељи најжешће одупрли саборској одлуци од 1902. године. Знамо и то, да су увек говорили, да манастири не могу дати велики сувишак. Не само да су говорили, него и нису давали. За 20 година нису дали ни 30.000 круна, док су од 1902. године услед енергичног настојања саборског одбора дали и за једну годину толико. Да пак манастири могу доиста више дати, сведоче нам предлови манастирских настојатеља. Они сами предлажу, да даду 62.000 круне годишње, а сем тога и од сувишка, који преостане, да принесу једну трећину у клирикално школски фонд.

Кад то знамо, онда можемо са болом у души да утврдимо ту горку истину: да је наша народно-црквена просвета за ових 38 година грдно оштећена. Да су манастири уносили своје сувишке, наши би просветни заводи много боље стојали. Ми бисмо имали и боље уређене школе, а и много већи број. Али не помаже нам уздисање. Енергичним радом мора се српској просвети обезбедити напредак, а манастири ће пружити народној школи потребно материјално средство. Има се откуд, те нека се и да Да се има откуд то признају и сами калуђери, те кад они сами нуде 62 000 круне и још једну трећину од сувишка, онда свакако ће ту бити и више. Најбољи доказ за ову тврдњу јесте нова изјава, да ће манастири дати и 100 000 круна годишње. То су изјавили и епископи, а потврдили настојатељи.

Као што се види, саборске одлуке од 1902 доиста су уродиле плодом Успеха има. Питање је само који нацрт боље одговара народним интересима. Први нацрт, на основу којег калуђери нуде 62 до 100 хиљада круна годишње, не може се примити у многим тачкама. Јер иако се то зове „Нацрт штатута за управу, контролу и употребу манастирских добара“, у њему се налазе неке одредбе, којима се крњи народна права и некако хоће да се одузме народно-црквено обележје манастирском иметку. Сем тога одузимају се саборском одбору права, која по садашњим законима има у погледу управе и контроле манастира а све се даје калуђерима и епископату. Елем, народу се даје 100.000 круна годишње, али му се права одузимају на врло вешт начин. За овај нацрт изјавио се и епископат.

Други је нацрт много бољи, јер стоји на становишту саборске одлуке од 1902. године. Кад се из њега изостави сасвим 1. параграф, а 8. и 9. сачине на основу прописа саборског устројства, онда ће тај штатут потпуно одговарати народним правима а просвета ће добити врло велику помоћ. По §. 7. од сувишка ће две трећине ићи у клирикално-школски фонд, а само једна трећина у манастирски. То је довољно. Земља ће се дати у закуп, род од шљивика и осталих продаваће се на лицитацији. Дакле биће чистих рачуна, а чисти рачуни дуга љубав. Ако се усвоји закуп, онда ће се продати сва манастирска економска опрема, за коју ће се добити бар 1 милијон круна. И од те своте добиваће се леп интерес.

Настојатељи захтевају, да се с овим у свези уреди и плата манастирског братства. Они то с правом захтевају, јер и саборско устројство то сабору налаже. Нека им се даде пристојна плата и ужитак, а нађе и делокруг, па могу и они постати корисни чланови српског народа. По изјавама судећи, калуђери и сами то желе.

Сабор ће свакако умети да очува народно право, а надамо се, да ће и епископат увидети, да се стечена народна права морају респектовати. Прошло је време насиља. У том уверењу очекујемо повољно решење манастирског питања.

=

Афера Полоњијева у аустријском сабору.

У јучерањој седници аустријског сабора при расправи о војном кредиту говорио је присташа Штернбергов дивљи Чех Холански и о Полоњијевој афери. Згражао се да се тако што може догађати у једној уређеној држави као што ја Аустро угарска Сви врапци и народни певачи певају о Полоњију и некој грофици Шенбергеровој, рођеној сегединској чивуткињи Рози Валенштајн, која је постала грофица, пошто се удала за једног кочијаша, који је случајно био барон. Свој утицај она је употребљавала да за новац шпионира како је двор расположен према Мађарима. Говорник је уверен да је јатак Полоњијев у тој ствари мађарско племство и оно је дало 50 000 круна да се Шенберговица подкупи. Види се даље да она има јаке везе горе (у двору) Мађари су о аустријским приликама боље обавештени него сами Аустријанци. Та Шенберговица се јавно хвастала, да она по вољи својој одлази код надвојвода. — Кад председник Холанског увучује на ред он вели, да је то све било у „Новој Сл. Преси“ па је требало њу запленити. У осталом он је свршио, но врло је смешно, да док се у сабору расправља о војном кредиту дотле се у Угарској и у двору дешавају најгоре ствари. Обе аустријске куће, доњи и горњи дом, не знају врло често ни толико, колико зна једна Шенбергеровица. Ако је двор свет, то нека се не употребљују за шпијоне људи, који се од такових протува као што су Полоњи и Шенберговица дају подмитити и преварити.

Осим тога су посланици Иро, Штајн и другови пријавили интерпелацију на аустријског министра председника о утицају Полоњијеве афере на Аустрију и монархију. Веле, да ту страда углед и једне и друге, кад је у средини владе такав човек, који је дошао у судар са моралним основима и општим правним поретком. Аустријска влада не може расправљати са владом у којој има такових елемената. — Ову ће интерпелацију поднети у данашњој седници аустријског сабора.

Српски народно-црквени сабор.

— Петнаеста седница. —

За данашњу саборску седницу с правом се може рећи, да је била дан сјајне победе радикалне странке. Радикалски говорници тако рекући играјући се побијали су „дубоку“ критику самосталаца на рад саборског одбора. Приказали су самосталце у пуној голотињи њиховој, да су се често и сами застидели, те се изговараху: Нисмо знали.. Не видимо из извештаја... И т. д.

Нарочито је био снажан говор проте Божидара Поповића. Хладно, измереним ударцима немилостиво је обарао све тобожње замерке самосталских говорника о раду саборског одбора. Необоривим доказима побио је све тврдње дра Пелеша, поп-Соларића и Валеријана Прибићевића. То јест не све, јер као што рече, на све Валеријанове приговоре не може се осврнути, јер не може да говори као Валеријан — то се не слаже с његовим свештеничким достојанством. Ишао је од тачке до тачке самосталских приговора, верно износио право стање ствари и редом указивао на необавештеност и површност или хотимично извртање самосталских „критичара“. — Његово достојанствено држање, хладно расуђивање силно је утецало и на саме самосталце, који су са погнутом главом примали удар за ударом. И они најјезичнији од њих ућуташе се и ваљада се и сами кајаху, што загризоше у ту јабуку, која им је толико пружила горчине. Наравно да је саборска већина и сва публика издашно награђивала говорника бурним одобравањем за ово ремек-доказивање му, а нарочито, када је истакао две изјаве двају самосталаца, које су им ваљада нехотичне склизнуле са језика. Један, који се назива народњаком — др. Пелеш — назвао је борбу странака на автономном пољу за последњих 40 година отимањеи о масне лонце; а други — уз то још калуђер, Валеријан Прибићевић — назвао је сву народну борбу од 100 година амо борбом за обманом. Силни узвици негодовања падали су на главе тих вајних народњака.

Силан је био говор и дра Новака, који је немилостиво растрзао јадне самосталце. Усудили су се да нападају овај саборски одбор, који је од првог свога корака стојао у непрекидној борби са председништвом, владом, па многим непријатељима наше народно-црквене автономије и ту борбу сјајно издржао. Код сваког другог народа такви људи славили би се, одавала би им се потпуно заслужена хвала, а ваши самосталци имају смелости, да им подмећу несавесно руковање. Но није ни чудо од такове странке, у којој седе људи као што је др. Пелеш и калуђер Валеријан, који се усуђују онако недостојно изражавати со о народној борби. Говор дра Новака, када је истакао гадно изражавање те двојице о народној борби, беше тако силан, да је повео за собом цео сабор, који је живо одобравао ово с правом жигосање бившег Куеновца и дрског калуђера. У своме говору истакао је др. Новак, како су самосталци са мало знања, мало озбиљности, а много жучи приступили критиковању рада саборског одбора, а овај је за свој џиновски рад, мушко држање заслужио бар озбиљну темељну критику. — Говорник је за време и при крају говора одушевљено поздрављен.

Др. Радивојчев схватио је самосталце са праве им стране, шаљиве, па их је тако и приказао. С њима не вреди озбиљно расправљати и он је према томе и поступио. Говор његов била је врло погођена сатира на тактику самосталаца.

Какво беше јадно спрам ових говора смушено измотавање попа Лукића и попа Стајића. Но са-

бор им може ипак бити захвалан, бар се слатко насмејао. Истина ни једног, ни другог није послао народ у сабор, да увеселавају публику — но сада ће ваљда тек увидети, кога је послао, те ће други пут бити опрезнији при избору. Поп Стајић је још побудио у многога и осећаје сажаљења — та требало га је само видети, како се јадник патио и батргао.

Поп Петар Крајновић био је већ озбиљнији — објективнији. Он се тужио, да је саборски одбор запостављао горњо-карловачку епархију, али је изјавио, да је уверен, да је саборски одбор радио по свом најбољем уверењу и да га је руководила добра намера. Ипак је за Пелешев предлог, да се изашаље комисија, која ће подробно испитати саборски рад (а овамо има за то одбор од 17 лица), но има пуно вере, да се такови људи, какви седе у саборском одбору, не боје никакве комисије.

Пре дневног реда на предлог М. Будисављевића једногласно је сабор закључио, да корпоративно учествује на погребу умрлог Паје Марковића-Адамова и с тога неће сутра по подне држати седницу.

Пре, а и за време дневног реда говорило је више посланика у личној ствари. Од ових износимо за сада само говор попа Дамјана Прерадовића, којему су више њих самосталаца а нарочито поп Лукић добацивали, па је писао и „Србобран“, да је молио Николу Петровића, да га потпомогне при избору. Прерадовић је са изјавом Николе Петровића у руци доказао, да је то проста лаж. Лукић се бранио неким писмом, које нема код себе, а која је добио од Димитрије Руварца. (Лепо друштво!) Остало је на томе, да да поднесе сабору то писмо, но Лукић је већ данас признао, да не зна на кога је било адресовано. Ово је најлепша сведоџба, каквим се средствима служе и какви су самосталци. —

О читавој седници опширније у вечерњем броју — овде напомињемо само толико, да ће на данашњој седници завршити расправа о извештају саборског одбора.

Хрватска и Славонија.

У сабору Хрватске и Славоније Старчевићева странка продужила је опструкцију. Да би отегли адреску расправу поднели су прешан предлог да се и пучким удруженима даду исте повластице, које су дате и кредитним задругама. — Др. Лорковић је у својем говору оштро напао Франка, јер се баш он са његовом странком највише борио у своје време за кредитне задруге, а сад је најљући непријатељ њихов. Старчевићева странка не треба с тога да напада коалицију већ својег Јозву Франка. Старчевићанци су док је Лорковић нападао Франка надигли ужасну дреку, више њих је извадило звиждаљке и дувало у њих. Председник је био принуђен да седницу одгоди И за време одмора одигравали су се врло бурни призори. Елеговић је хтео да нападне професора Врбанића с леђа но резолуционисте су то виделе и спречиле. — Кад је седница поново отворена покушао је Франк да себе одбрани но ту му није пошло за руком. Седница је настављена у врло бурном расположењу.

Афера Полоњијева

Министарство је закључило да Полоњи има судом да затражи задовољштине против — Левђелових напада. Полоњи је то учинио и министарство се тиме задовољило. Но неће пасти због нападаја Левђелових већ ће одступити због заплета између њега и двора, а тај заплет је изазвало писмо његово упућено грофици Шенбергеровој. Министарство је хтело да помогне Полоњију да одступа часно, у томе је цела ствар. Полоњи не одступа због нападаја да је као будимпештански представник радио у корист свога џепа. Он одступа напротив, што је као дипломата у корист своје олаћбине покушао све, да бечки двор односно краља придобије да прими Кошута и друге. То је наравно, као што споменусмо радио не у своју корист већ у корист своје домовине. Полоњи ће дакле одступити часно као добар патриота. Око тога се ето врела цела ствар.

Неистине о Србији.

Поводом вести из Земуна у „Пестер Лојду“ и „Фосовим Новинама“ да је поручник Ђуричић побегао у Угарску због неких „зулума“, српски пресбиро је послао тим листовима телеграм, да је тај поручник побегао због својих дугова. Исто је тако демантована вест, да је у Земун тобож пребегло 7 војника, док у ствари није пребегао ни један — Поручик Ђуричић већ се вратио сам у Београд и предао се војним властима.

Трговински преговори.

Преговори у Београду за закључење трговинских уговора са Енглеском и Швајцарском теку успешно. Уговори ће бити тарифарни. Преговори са Швајцарском већ су довршени.

Парастос.

Српска православна црквено-школска општина новосадска даваће парастос умрлом др Јовану Радосављевићу данас у суботу у 11 сати у св. саборној цркви.

Како се поступа са промрзлима.

За сваки случај промрзлости потребна је лекарска помоћ, али док не стигне лекар, ваља поступати овако: Промрзнути се не сме уводити у топлу собу. Ваља га опрезно свући у хладном простору и покрити га снегом, тако да му вире само уста и нос Ако нема снега тело се увије у влажне, хладне чаршаве Са смрзнутим рукама, ногама, носом и. т. д. треба поступати пажљиво, ха их не би сломили Чим се делови почну кретати, ваља их лако трљати снегом или хладним влажним крпама. За препоруку је и трљање ароматичним шпиритусом! Кад се тело угреје, онда се унесе у хладну собу, у незагрејану постељу. Ако промрзнути не дише, ваља почети производити вештачко дисање као код удављеника. Врућа пића (прву каву, чај коњак) смеју се давати опрезно и поступно тек пошто наступи побољшање Доста пута полази за руком да се спасу промрзнута лица, која су више сахата бика укучена.

Пропаст једног острва

Из Хага јављају једну страховиту вест Она велика бујица, која је на јужном делу острва Сименлу починила велика чуда, скоро је уништила једно острво групе Суматра острва: Симељгу — Атје. Тврде да је преко 1500 људи погинуло. Посве дневно се осећају јаки земљотреси Управник је са лечницима и другим особљем отпутовао на лице места. Острво Сименлу (или Бабу) припада јужно немачкој области Атјек.

ЛИСТАК.

Губернатор.

од Л. Андрејева.

(Наставак)

О догађају он се изразио врло лако и саопштио је да се у Петрограду диве храбрости и чврстини Петра Илића, али је непрестано саветовао да се потражи сто козака и у опште да се предузму мере.

— Какве мере! зачуди се зловољно губернатор, али не доби објашњења.

Те бриге биле су тим чудноватије, што је у граду од тога дана царовао потпун мир. Радници су баш тада ступили на рад; мирно су прошли и погреби, ма да се шеф полиције нечега бојао и држао сву полицију у приправности. Ни из чега се није могло видети да ће се и у будуће десити ма шта слично догађају од 17. августа.

Најзад, из Петрограда, на свој истинити извештај о догађају, добио је високо и ласкаво одобрење — изгледало је да с тим треба да се сврши и да пређе у заборав.

Али оно не прелази у прошлост. Као да се отргло испод власти времена и смрти, непомично стоји у мозгу — тај леш прошлих догађаја; прође ноћ, наступи јутро — и пред њим поповa, заклањајући свет, све собом почињући, стоји окамењена извајана слика: махање беле мараме, пуцњава, крв.

II.

Губернатор је давно завршио пријем, спремио се да иде на летњиковац и чека чиновника нарочитих дужности, Казгова, који је отишао да купује неке ствари за губернаторку. Седи у кабинету за хартијама, али не ради и мисли. Затим устаје и завукавши руке у џепове црних са црвеним лампасима панталона, затуривши седу главу назад, иде по соби крупним, чврстим, војничким корацима. Код прозора се заустави и лагано раширивши дебеле прсте, опомињући и гласно говори:

— Та у чему је ствар?

Осети, да, докле год је мислио, да је био просто човек као и сваки други, Петар Илић, а са првим звуком гласа, са тим покретом да је одједном постао губернатор, генерал-мајор, његово превасходство.

Би му непријатно, мисли се разбијају и беже, и одсечно, по губернаторски, мрднув левом еполетом одмаче се од прозора и наново стаде мерити собу.

„Тако иду губернатори“ — мисли он ружно у такту с крупним, чврстим корацима и опет седе. Стара се да се не покрене, да не би ма каквим непажљивим покретом изазвао поново на себи нешто губернаторско. Зазвони.

— Није дошао?

— Не, ваше превасходство

И док лакеј, понизно се сагнувши меко изговара титулу, он се изненада сети: ах, да, ено тамо су разбијена стакла а ја још нисам приметио. До сад нисам приметио.

— Кад дође, кажи бићу у сали.

Окна на високим прозорима била су подељена по старински на осам делова и то им је давало изглед суморне државне зграде, као сиротињског суда или тамничке канцеларије-

(Наставиће се).

Брзојави „Застави“.

Стигли 11. јануара.

Карловци. Седница сабора трајала од 10 сати ујутру до 7 сати увече непрекидно Пред вече говорили др. Пелеш, Мита Клицин у завршној речи, а сваки у корист свог предлога. Наводе дра Пелеша против саборског одбора, Клицин не боривим доказима сасвим побео. Најзад саборски одбор добио разрешницу са 29 против 20 гласова. Чланови саборског одбора нису гласали.

Карловци. Председник министарства Векерле саопштио на питање патријархово: Ако сабор жели, да му се 10 дана ферија не урачунају у време од шест недеља, он ће на то пристати.

Угарски сабор.

Будимпешта. Угарски сабор имаће своју седницу тек у уторак.

Векерле у Бечу.

Будимпешта. Министар председник Векерле путује довече у Беч.

Криза.

Будимпешта. Политичари држе да ће министар Полоњи много раније отићи но што се то још јуче мислило. Министар-председ. Векерле отпутовао вечерас у Беч, а министар Андраши није јуче присуствовао министарском савету, већ се извинио. Држе, да све ово сведочи, како ће Полоњи најскорије моћи отићи.

КИСЕО КУПУС
100 кила 10 К бруто
КРАСТАВЦЕ
у сандуку 11 К 50 п.
ПАПРИКЕ
и т. д. разашиље уз поузеће
Anton Linek
1528 18—20 Znaim.

КО ХОЋЕ ЈЕФТИНЕ
РАКИЈЕ
БЕЗ КАЗАНА,
нека купи код Радована Поповића трговца из Ujvidéka књигу, из које се може научити како се праве све ракије и манипулирати вином; *цена је 6 круна.* Тако исто продајем за прављење ракије потребни материјал са прашком заједно *цена је за 100 литара 8 круна.*
17—20 1515

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Коментарија Арсић. Штампарија дра Саве Малетића у Новом Саду